

Bruxelles, 23.3.2018.
COM(2018) 152 final

KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

Reforma administrativne strukture Europskih škola

1. Uvod

Europske škole imaju zadaću pružati višejezično i multikulturno školovanje djeci osoblja institucija Europske unije (dalje u tekstu „Unija”) na predškolskoj, osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj razini (uključujući europsku maturu). Kao takve, europsku javnu službu čine privlačnijom.

Europske škole međuvladina su organizacija koju su osnovale države članice EU-a i Unija, zajedno ugovorne stranke Konvencije o Statutu Europskih škola¹. Postoji 13 europskih škola u šest država članica EU-a² i u tim zemljama one imaju status javnih tijela. Odbor guvernera, najviše tijelo za donošenje odluka, okuplja države članice, Europsku komisiju u ime Unije i predstavnike roditelja, osoblja te drugih dionika³. Svaki član Odbora, uključujući Komisiju, ima jedno mjesto i jedan glas. U predsjedanju Europskim školama svake se školske godine kružno izmjenjuju države članice EU-a, a za opće upravljanje sustavom odgovoran je glavni tajnik (SG) Europskih škola, zastupnik Odbora guvernera.

U skladu s člankom 25. te konvencije Europska komisija, u ime Unije, uplaćuje doprinos proračunu Europskih škola. Doprinos pokriva razliku između ukupnih troškova i ukupnih ostalih prihoda Europskih škola. Najveći dio prihoda (oko 60 % u 2017.) proračuna Europskih škola troši se na plaće lokalno zaposlenih nastavnika i administrativnog osoblja, dodatke nacionalnim plaćama upućenih nastavnika te režijske troškove⁴. Drugi su glavni izvor prihoda države članice (oko 18 % u 2017.) preko upućivanja učitelja Europskih škola i drugog osoblja te plaćanja njihovih nacionalnih prihoda. Ostatak prihoda sastoji se od doprinosa koje za djecu svojih zaposlenika upisanu u škole uplaćuju druga tijela i trgovačka društva (oko 14 %, tzv. II. kategorija) te školarina i doprinosa koje plaćaju roditelji III. kategorije⁵ (oko 8 %).

Posljednjih se godina u sustavu Europskih škola javljaju znatni problemi u financijskom upravljanju. Revizorski sud i Služba za unutarnju reviziju („IAS”) utvrdili su određene nedostatke u svojim godišnjim izvješćima za razdoblje od 2013. do 2015. Revizorski sud u izvješćima za 2013. i 2014. zaključuje kako ne može jamčiti da u konsolidiranim izvještajima Europskih škola nema bitnog pogrešnog prikazivanja. U izvješćima za 2015. i 2016.,

¹ SL L 212, 17.8.1994. str. 3.

² Alicante, Bruxelles I (Uccle + Berkendael), Bruxelles II (Woluwé), Bruxelles III (Ixelles), Bruxelles IV (Laeken), Frankfurt na Majni, Mol, Bergen, Karlsruhe, München, Varese, Luxembourg I i Luxembourg II) u šest zemalja (Belgija, Nizozemska, Njemačka, Italija, Španjolska i Luksemburg) s ukupno otprilike 27 000 upisanih učenika u 2017.

³ Europski patentni ured (za EŠ München), Europska investicijska banka / Europski investicijski fond (za EŠ u Luksemburgu od 2016.), EUIPO (za EŠ Alicante od 2017.) i ESB (za EŠ Frankfurt od 2017.), s pravom glasa samo o pitanjima o školama obuhvaćenima njihovim sporazumima.

⁴ Izdaci za zgradu Ureda glavnog tajnika Europskih škola, čišćenje, održavanje, IT i obrazovnu potporu u školama.

⁵ Učenici preostale I. kategorije djeca su zaposlenika u institucijama/tijelima EU-a koji su oslobođeni plaćanja školarina.

međutim, Revizorski sud nije otkrio bitne pogreške u završnim konsolidiranim financijskim izvještajima.

Služba za unutarnju reviziju istaknula je određene slabosti u nadzoru i naglasila da postoji rizik od zlouporabe sredstava.

Nedostaci u financijskom upravljanju Europskih škola ne ugrožavaju zakonitost i pravilnost uplata Komisije (Glavne uprave za ljudske resurse i sigurnost, dalje u tekstu „GU HR”) Europskim školama jer su one strogo regulirane. No, kao glavni uplatitelj u proračun Europskih škola, Komisija želi osigurati da se daju potrebna jamstva o dobrom financijskom upravljanju i o pravilnosti te zakonitosti poslovanja Europskih škola.

U skladu s tim, a na temelju izvješća o reviziji i prijave otkrivene 2012. u izvještajima jedne od škola, GU HR izrazio je u svoja zadnja četiri godišnja izvješća o radu (2013.–2016.) reputacijsku zadržku u vezi s financijskim upravljanjem Europskih škola. Povrh toga, Komisija je glasala protiv zadnje četiri razrješnice koje se odnose na izvršenje proračuna Europskih škola za 2012., 2013., 2014. i 2015. (svi su ih drugi članovi Odbora guvernera podržali).

Europski parlament istaknuo je određene nedostatke u financijskom upravljanju Europskih škola u svojem izvješću o razrješnici za 2015. za opći proračun EU-a⁶, ponovivši tako nalaze Revizorskog suda i Službe za unutarnju reviziju.

Zbog toga je Parlament pozvao Komisiju da u cijelosti ispuni svoju ulogu u svim područjima upravljanja u Europskim školama i zatražio da se Parlamentu i Vijeću dostavi komunikacija o najboljem načinu reforme administrativne strukture Europskih škola⁷.

U ovoj se komunikaciji stoga žele iznijeti stajališta Komisije o administrativnoj i financijskoj strukturi Europskih škola te o trenutačnim reformama u tim područjima.

2. Napredak reforme administrativne strukture sustava Europskih škola

Kad je riječ o reformi administrativne strukture sustava Europskih škola, bitno je priznati da su već ostvareni važni rezultati.

Među njima je najvažnija revidirana Financijska uredba Europskih škola⁸, koju je Odbor guvernera donio u rujnu 2017. Reviziju te uredbe pokrenula je Komisija, dobivši potkraj 2014. mandat od Odbora guvernera da otvori raspravu o njoj. Novom se uredbom u sustav Europskih škola uvodi novi model financijskog upravljanja. Čini ga ponajprije postupna centralizacija funkcija službenika za ovjeravanje i računovodstvenog službenika. Komisija

⁶ A8-0150/2017.

⁷ Preporuka 2015/PAR/0371.

⁸ Odbor guvernera novu je Financijsku uredbu donio 5. rujna 2017. Referentna oznaka: 2017-12-D-21-en-1 <https://www.eursc.eu/BasicTexts/2017-12-D-21-en-1.pdf>.

također pozdravlja to što je revidirana uredba usklađenija s Financijskom uredbom Unije⁹, i to osobito u pogledu proračunskih načela, sustava unutarnje kontrole (što obuhvaća bolje izvješćivanje i računovodstvo) te pravila za javnu nabavu.

Usto, Europske škole poduzele su, kao način ublažavanja slabosti koje su utvrdili revizori, nekoliko mjera za unapređenje dobrog financijskog upravljanja i za suzbijanje prijevара: uvedeno je računovodstvo na obračunskoj osnovi i izvješćivanje o rezultatima kontrola te je izmijenjen okvir za unutarnju kontrolu (uvedeni su procjena rizika i registar rizika te su revidirani standardi unutarnje kontrole). Od 2014. djeluje koordinacija unutarnje kontrole, koja Europske škole i njihov središnji ured savjetuje i usmjerava u vezi s konkretnim postupanjem prema preporukama revizije te pripremom i uvođenjem sustava unutarnje kontrole. Osnovana je jedinica za javnu nabavu u središnjem uredu Europskih škola. Revidirano je i poboljšano načelo razdvajanja dužnosti te su donesena pravila o mobilnosti osoblja s osjetljivim funkcijama (npr. upućeni blagajnici). O pravilima za lokalno zaposlene blagajnike još se raspravlja.

Europske škole postigle su znatan napredak u rješavanju strukturnih slabosti unutarnje kontrole u sustavu plaćanja. Sve europske škole sad imaju pravilnu podjelu ovlasti za izvršavanje plaćanja. Zbog toga je Služba za unutarnju reviziju utvrdila da je rizik od prijevara zbog slabosti u sustavu plaćanja dovoljno umanjen i zaključila je odgovarajuću preporuku¹⁰. To je potvrđeno u izvješću Revizorskog suda za 2016¹¹.

Zatim, Financijska uredba Europskih škola omogućuje OLAF-u provedbu administrativnih istraga u Europskim školama, uključujući inspekcije radi zaštite financijskih interesa Unije od prijevara i ostalih nepravilnosti. Europske škole usto pripremaju strategiju za suzbijanje prijevara, a OLAF će, u okviru administrativnih sporazuma, provesti osposobljavanje za suzbijanje prijevara.

Postupno su uvedene i neovisne vanjske revizije godišnjih izvještaja Europskih škola i Ureda glavnog tajnika. Revizija je već provedena u pet škola, a u preostalima će biti u iduće tri godine.

S obzirom na sve te različite elemente, Komisija smatra kako u godišnjem izvješću o radu za 2017. više ne treba zadržati reputacijsku zadržku.

Premda je savjetodavna uloga središnjeg ureda Europskih škola ključna za škole, Komisija je pomogla i da se ojačaju resursi za potporu i vođenje unutarnje kontrole i financijskog upravljanja. Konkretnije, Europskim školama unaprijed je pružila savjete i osposobljavanje o

⁹ Uredba (EU, Euratom) br. 966/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o financijskim pravilima koja se primjenjuju na opći proračun Unije. (SL L 298, 26.10.2012., str. 1.).

¹⁰ IAS-ovo praćenje neprovedenih preporuka iz IAS-ove revizije „Upravljanje rizicima i prihodima u Europskim školama”.

¹¹ Izvješće o godišnjim izvještajima Europskih škola za financijsku godinu 2016. <https://www.eca.europa.eu/en/Pages/DocItem.aspx?did=42117>

odgovornostima službenika za ovjeravanje, planiranju i izvješćivanju te ustrojavanju sustava unutarnje kontrole. U listopadu 2016. sklopljen je Sporazum o razini usluga kako bi osoblje Europskih škola moglo pohađati osposobljavanje o financijskim, proračunskim i javnonabavnim temama u organizaciji Komisije.

Izvješća Revizorskog suda za 2015. i 2016. potvrđuju napredak jer ne otkrivaju bitne pogreške u financijskim izvještajima za 2015. Povoljniji zaključci Revizorskog suda u odnosu na prijašnja izvješća posljedica su toga što su mnoge potrebne mjere koje su Europske škole poduzele posljednjih godina počele davati rezultate.

No sveobuhvatna reforma administrativne strukture i preustroj unutarnje kontrole dugoročni su procesi. To je vidljivo i u izvješću Revizorskog suda za 2016. u kojem se, uz zapažanja o napretku, daje i oštar sud o stalnim slabostima unutarnje kontrole za mehanizme selekcije kadrova, javne nabave i plaćanja koje upućuju na potrebu za daljnjom reformom administrativne strukture Europskih škola.

3. Stajališta Komisije o administrativnoj strukturi Europskih škola

Ponajprije valja podsjetiti na to da je Komisija 2012., kao odgovor na rezoluciju EP iz 2011.¹², u okviru Odbora guvernera pokrenula raspravu o promjeni upravljačkog modela. Odbor je tada zaključio kako nema potrebe mijenjati Konvenciju o statutu Europskih škola jer je u okviru postojećeg modela ovlašten donijeti bilo koju odluku nužnu za rješavanje nedostataka sustava Europskih škola.

Komisija stoga prihvaća da u postojećem sustavu upravljanja ima dovoljno prostora da se provedu potrebne reforme u raznim područjima sustava Europskih škola. Ona će nastaviti ispunjavati svoju ulogu i usmjeravati i podupirati Europske škole u okviru sadašnje administrativne i upravne strukture.

S druge strane, države članice moraju i dalje poštovati obveze prema Europskim školama u postojećem upravljačkom modelu na temelju međudržavne suradnje, u kojem se od njih očekuje da imaju ključnu ulogu u cjelokupnom obrazovnom okviru i da ispunjavaju financijske obveze te obveze koje imaju kao države domaćini.

Komisija smatra kako bi administrativnu strukturu sustava Europskih škola trebalo konsolidirati u skladu sa smjernicama u nastavku.

3.1 Financijsko upravljanje: centralizacija glavnih uloga

Kako stoji u novoj Financijskoj uredbi Europskih škola, funkcije službenika za ovjeravanje i računovodstvenog službenika postupno će se centralizirati u skladu s modelom koji se primjenjuje u Europskoj komisiji.

¹² 2011/2036(INI) od 27.9.2011.

Konkretnije, funkcija službenika za ovjeravanje centralizirat će se na razini glavnog tajnika Europskih škola i zamijeniti 14 službenika za ovjeravanje (trenutačno zamjenik glavnog tajnika za središnji ured i 13 direktora za škole). Centralizacija će završiti 1. siječnja 2020. Kao službenik za ovjeravanje, glavni tajnik moći će imenovati službenike za ovjeravanje na osnovi delegiranja (direktori škola i osoba koja će se definirati na razini središnjeg ureda za njihove vlastite troškove).

U prijelaznom razdoblju od 1. siječnja 2018. do 31. prosinca 2019. glavni tajnik podnosi godišnje izvješće o radu Odboru guvernera u travnju 2019. odnosno travnju 2020. s osvrtom na cjelokupno upravljanje u sustavu Europskih škola i najvažnijim zaključcima o proračunskom i dobrom financijskom upravljanju te sustavima unutarnje kontrole. O svakom bitnom nalazu nadzora ili revizija u sustavu Europskih škola na koji ga se upozori dužan je odmah izvijestiti Odbor guvernera.

Usto, izvješćuje Odbor guvernera, prvi put do sredine srpnja 2019., o proračunskom i financijskom upravljanju, sustavima unutarnje kontrole te o glavnim nalazima ex post kontrola.

Postupna centralizacija uloge računovodstvenog službenika počela je 1. siječnja 2018., a proces bi trebao završiti 2020. U 13 europskih škola i središnjem uredu (za vlastite troškove) uvest će se funkcija lokalnog računovodstvenog korespondenta, koji će biti u nadležnosti računovođe. Prvi će put, počevši s izvještajem za 2018. (dakle, u srpnju 2019.), glavni računovodstveni službenik potpisivati izvještaje i jamčiti da oni istinito i vjerno prikazuju financijsko stanje.

Reforma će pojednostavniti računovodstvo Europskih škola, omogućiti nadzor Odboru guvernera i pomoći da se umanje slabosti iz nalaza Revizorskog suda te slabosti povezane s konsolidacijom, problemima s pouzdanošću i točnošću, kašnjenjima te upravljanjem dugotrajnom imovinom i inventarom.

Provedba revidirane uredbe rezultirat će novim modelom financijskog upravljanja Europskim školama. Očekuje se kako će to učvrstiti dobro financijsko upravljanje i povećati jasnoću i odgovornost u sustavu Europskih škola, uz istodobno poštovanje njihove autonomije, propisane u članku 6. Konvencije, i jamčenje odgovornosti svakog financijskog dionika i službenika za ovjeravanje na osnovi delegiranja ili daljnjeg delegiranja.

Novom je uredbom stvoren pravni okvir za početak procesa centralizacije. Proces će unijeti velik broj promjena u sadašnju strukturu pa ga Europske škole moraju pomno provesti. Iskrsnut će razna sporna pitanja, od kadrovske popunjavanja središnjeg ureda i Europskih škola do stupnja centralizacije različitih službi i utjecaja na središnju i lokalnu administraciju. Sve će se to morati pomno procijeniti i riješiti kako bi Europske škole mogle ostvariti očekivane koristi od centralizacije.

Odbor guvernera donio je u rujnu 2017., zajedno s revidiranom Financijskom uredbom, plan provedbe postupne centralizacije funkcija službenika za ovjeravanje i računovodstvenog

službenika. Sadržava rokove za nekoliko koraka nužnih za poboljšanje financijskog upravljanja (npr. pripremu razrađenijih postupaka za javnu nabavu, izradu proračuna i izvješćivanje, uklanjanje nedostataka računovodstvenog softvera te uvođenje središnjih mehanizama provjere računovodstva).

Realizacija prelaska na centralizirani sustav bit će veoma izazovan posao koji će zahtijevati temeljito izvršavanje provedbenog plana Europskih škola.

3.2 Poboljšanje financijskog i proračunskog upravljanja te unutarnje kontrole

Uz centralizaciju glavnih dužnosti u administraciji, Europske škole morat će posvetiti dodatnu pozornost područjima u nastavku radi preustroja sustava unutarnje kontrole.

3.2.1. Sustav plaćanja

Kako je navedeno u točki 2., Revizorski sud i Služba za unutarnju reviziju utvrdili su da je rizik od prijevare zbog nedostataka dovoljno umanjen. Ipak, Revizorski sud prilagodio je preporuku u svojem izvješću o financijskoj godini 2016. jer integracija računovodstvenog softvera s elektroničkim sustavom plaćanja još uzrokuje druge neriješene slabosti unutarnje kontrole. Premda je, dakle, rizik od prijevare dovoljno umanjen, nužno je poduzimati korake za suzbijanje drugih preostalih rizika.

Komisija je podržala centralizaciju izvršavanja plaćanja, o čemu je Odbor guvernera odlučio u rujnu 2017., u okviru provedbenog plana novog modela financijskog upravljanja za razdoblje 2017. – 2019.

3.2.2. Razdvajanje dužnosti i financijskih odgovornosti

Nužno je razdvojiti funkcije ovjeravanja i računovodstva. Posljedica toga bit će, s jedne strane, funkcija službenika za ovjeravanje na osnovi delegiranja koju će izvršavati direktor škole, a mandat će dobiti izravno od glavnog tajnika. S druge strane, u svakoj školi i u središnjem uredu djelovat će računovodstveni korespondent odgovoran za svakodnevno vođenje računa i primjenu pravila koja donese glavni računovodstveni službenik. Povrh toga, u svim će se transakcijama primjenjivati načelo dvostruke kontrole.

Uredbe o upućenom osoblju nedavno su revidirane¹³ kako bi se njima bolje prenijeli važnost i rizici koje nosi uloga blagajnika/administratora u trenutačnom upravljačkom modelu Europskih škola. Konkretno, nova uredba, na snazi od 1. siječnja 2018., sadržava odredbe o mobilnosti koje se primjenjuju na upućene blagajnike te bolje definirane poslove i ljestvice plaća.

¹³ Odbor guvernera donio je 8. lipnja niz izmjena uredaba o članovima upućenog osoblja Europskih škola. Ref. 2017-04-D-8-en-1.

Ured glavnog tajnika Europskih škola trebao bi radi jasnoće i dosljednosti primjereno redefinirati točan opis budućih poslova koje će biti povjereni blagajnicima.

3.2.3. Unutarnja kontrola

Komisija smatra da sustave unutarnje kontrole treba dodatno ojačati. Podržava akcijski plan koji je s tom namjerom, a s obzirom na novu Financijsku uredbu i mjere za ublažavanje slabosti poduzete radi provedbe revizorskih preporuka, donio Odbor guvernera. Svrha je plana, među ostalim, ažurirati standarde unutarnje kontrole, razviti procjenu rizika i izraditi metodologiju za ex post kontrole koje obuhvaćaju sve vrste transakcija.

Tim se mjerama povećava pouzdanost informacija koje dostavljaju škole i omogućuje jasno upozoravanje na postojeće ili moguće probleme.

3.3 Preraspodjela resursa radi centralizacije

S obzirom na revidiranu Financijsku uredbu donesenu u rujnu 2017. u proračunu za 2017. i 2018. odobrena su radna mjesta nužna za provedbu centralizacije.

Komisija je zatražila da se u okviru izrade nacрта proračuna za 2019. provede nova rasprava o preraspodjeli osoblja. Smatra da bi Europske škole trebale izraditi višegodišnje kadrovske planove koji bi olakšali preraspodjelu osoblja ovisno o prioritetima i potrebama. Uravnoteženo bi rješenje trebalo, s jedne strane, u obzir uzeti potrebu da se u Europskim školama ojačaju dobro upravljanje i sustavi unutarnje kontrole, a s druge stvoriti potrebne centralizirane strukture za potporu središnjih funkcija.

3.4. Pravedan i pouzdan sustav raspodjele troškova

Broj upućenih nastavnika, na koje se sustav Europskih škola tradicionalno oslanja, opada, a usporedo s tim smanjuju se doprinosi koje države članice uplaćuju kao primanja toj kategoriji osoblja. Broj učenika u isto vrijeme naglo raste.

Uloga država članica osobito je bitna kad je riječ o upućivanju nastavnika, ponajprije za engleski, francuski i njemački jezik. Smanjenje broja upućenih nastavnika koji predaju na tim jezicima dvojako utječe na Europske škole. Prvo, prisiljava ih da nastavnike zapošljavaju lokalno, zajedno sa svim nepovoljnim proračunskim posljedicama koje to ima na doprinos EU-a za uravnoteženje sustava Europskih škola jer se plaće lokalno zaposlenih nastavnika isplaćuju iz proračuna EU-a, a sustav se, u skladu s Konvencijom, temelji na upućivanju nastavnika iz država članica¹⁴. I drugo, ako se pokaže da je izvorne govornike teško naći, zbog manjeg broja upućenih nastavnika više će predmeta možda morati poučavati nastavnici koji nisu izvorni govornici određenog jezika.

¹⁴ Članak 3. stavak 2. i članak 25. stavak 1. Konvencije.

Budući da je uravnoteženi sustav podjele troškova ključan za financijsku održivost sustava Europskih škola, Komisija preporučuje pokretanje rasprave o reviziji sadašnjeg sustava kako bi se razradilo održivo rješenje za školsku godinu 2020./2021. i dalje. Upućivanje ili dodjela nastavnika iz država članica trebali bi ostati temelj sustava Europskih škola u revidiranom mehanizmu raspodjele troškova. Pritom bi se primjereno trebale uzeti u obzir i stvarne potrebe škola te moguće posljedice Brexita, a da se pritom predvidi pravedan udio država članica u troškovima.

Usto, Komisija smatra da bi taj model raspodjele troškova trebale na prikladan način uvesti druge institucije, agencije i tijela EU-a što se potpuno ili djelomično financiraju izvan proračuna EU-a, a čije osoblje ima djecu upisanu u Europske škole. Zato je Komisija sklopila sporazume o doprinosima s Grupom EIB i ESM-om¹⁵, kao i EUIPO-m (bivši OHIM)¹⁶ te drugim agencijama i tijelima (Jedinstveni sanacijski odbor i razna zajednička poduzeća) kako bi oni pokrivali troškove školovanja djece svojeg osoblja. Povrh toga, Europske škole i Europska središnja banka sklopili su potkraj 2017. sporazum o sudjelovanju na temelju članka 28. Konvencije. U tijeku su rasprave i s nekim drugim agencijama kako bi se osigurao njihov financijski doprinos proračunu Europskih škola.

4. Zaključak

Europske škole pokrenule su dugoročnu reformu svoje administrativne i financijske strukture. Zasad je njoma umanjena slabost u unutarnjoj kontroli sustava plaćanja Europskih škola koja je bila u osnovi slučaja prijevare zbog kojeg je Komisija izdala reputacijsku zadržku. Dovala je i do jačanja postojeće strukture unutarnje kontrole te revizije Financijske uredbe što će Europskim školama omogućiti da znatnije reformiraju administrativnu strukturu.

Kako je već opisano, za unapređenje upravljanja unutarnjom kontrolom i administracijom nužni su daljnji koraci. Reforma administrativne strukture zahtijeva bezrezervnu odlučnost Europskih škola i primjerenu provedbu odgovarajućih planova. Komisija će im, kad je moguće, i dalje pružati potrebnu potporu.

Pravedan i pouzdan sustav raspodjele troškova između proračuna EU-a, država članica te institucija i tijela koje imaju koristi od sustava Europskih škola ključan je za buduću održivost cjelokupnog sustava.

Komisija smatra da se glavni nedostaci i izazovi s kojima se suočavaju Europske škole mogu prevladati unutar postojećeg okvira koji su same utvrdile, uz potpunu predanost država članica. Zbog toga će Komisija nastaviti činiti sve što je potrebno da se njezino stajalište uzima u obzir u nadzornom sustavu Europskih škola, tj. u Zajedničkom povjerenstvu za nastavu, Povjerenstvu za proračun i Odboru guvernera.

¹⁵ Europska investicijska banka zastupala je i Europski investicijski fond i Europski stabilizacijski mehanizam, u prosincu 2015.

¹⁶ Ured Europske unije za intelektualno vlasništvo, u lipnju 2017.